

Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Pomonaweg te Loppersum, gemeente Loppersum (Gr)

Steekproefrapport 2006-06/04
ISSN 1871-269X, CIS-code 17466

Inleiding

Op 29 mei 2006 is aan de Pomonaweg, te Loppersum gemeente Loppersum, een inventariserend archeologisch veldonderzoek uitgevoerd (RD-coördinaten begrenzing plangebied: 245,519/595,094 - 245,481/595,095 - 245,453/595,040 - 245,483/594,984 - 245,550/595,021 - 245,550/595,048). Op de ongeveer 0,3 hectare grote onderzoekslocatie zijn grondboringen verricht. Het terrein ligt op ongeveer 1,2 boven het NAP. Tijdens het veldonderzoek was het grootste gedeelte van het terrein bebouwd en bestraat.

In november 2005 heeft De Steekproef op een aangrenzend terrein (plangebied Molenweg) archeologisch onderzoek uitgevoerd¹. Aanleiding voor dit onderzoek was de geplande nieuwbouw van het gemeentehuis. Tijdens dit onderzoek is geconcludeerd dat de bodem in het plangebied tot een diepte van tenminste 65 cm beneden het maaiveld is verstoord met recent puin en cement. Onder de verstoorde lagen is in vijf van de zes boringen een intact kleipakket met zandlaagjes aanwezig, met daaronder wadzand. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor deze locatie niet noodzakelijk geacht.

Aangezien het huidige plangebied grenst aan het eerdere plangebied is voor het bureauonderzoek gebruik gemaakt van nieuwe informatie en de reeds bekende informatie uit het rapport uit 2005.

De bodem in het plangebied zelf is niet gekarteerd vanwege de ligging in bebouwd gebied. Direct ten noorden, westen en zuiden van de bebouwing bestaat de bodem uit een kalkarme poldervaaggrond met lichte zavel en direct ten oosten uit een kalkarme leek-/woudeerdgrond met zavel (classificaties bodemkaart respectievelijk Mn15C en pMn55C met grondwatertrap V*: gemiddelde hoogste grondwaterstand minder dan

¹ Woltinge, I. 2005. *Een inventariserend archeologisch veldonderzoek aan de Molenweg 12-14 te Loppersum, gemeente Loppersum (Gr)*. Steekproefrapport 2005-11/08, Zuidhorn.

40 cm en gemiddelde laagste grondwaterstand meer dan 120 cm beneden het maaiveld. De asterisk geeft aan dat het om een droger deel van grondwatertrap V gaat). Op de Fysisch Geografische Kaart van de Provincie Groningen 1:50000 ligt het plangebied op een marien afgezette kwelderflank (classificatie Mv8).

Op de Kadastrale Minuutplan 1832² is het plangebied onbebouwd. Volgens de Grote Historische Atlas van Nederland 1:50000, 2 Noord-Nederland 1851 - 1855³ maakte het terrein halverwege de 19e eeuw al deel uit van de bebouwing van Loppersum. Op de Grote Historische topografische Atlas Groningen⁴ is het plangebied deels bebouwd.

Het plangebied zelf is niet gekarteerd voor archeologische sporen op de Indicatieve Kaart voor Archeologische Waarden (IKAW), omdat die kaart gebaseerd is op de bodemkaart. De directe omgeving van het plangebied heeft een middelhoge trefkans op de IKAW. Uit het plangebied zelf en de directe omgeving zijn geen meldingen bekend in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Ten zuiden van het plangebied bevindt zich de oorspronkelijke wierde van Loppersum, daterend uit de ijzertijd (800 tot 12 vC). Het centrum betreft een terrein van hoge archeologische waarde (monumentnummer 7016, CMA-nr. 07E-146). Ongeveer een halve kilometer ten noorden van het plangebied, buiten de bebouwing van Loppersum, bevindt zich een andere ijzertijdwierde. Deze wierde staat bekend als Sjuksum en is gedeeltelijk afgegraven als gevolg van een wegaanleg. Het terrein heeft een hoge archeologische waarde en een beschermde status. Er zijn onder andere aardewerkfragmenten en Romeinse munten gevonden (monumentnr. 874, CMA-nr. 07E-167, monumentnr. 11708, CMA-nr. 07E-168 en waarnemingsnr. 300547, CAA-nr. 07EN-12).

Archeologisch verwachtingsmodel

Op de IKAW is het plangebied vanwege de bebouwing niet gekarteerd. In de omgeving van het plangebied zijn twee wierdes bekend uit de ijzertijd (800 - 12 vC) en enkele aardewerkfragmenten en munten uit de Romeinse

² Kadatrale Minuutplan 1832, www.dewoonomgeving.nl

³ Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000*. Wolters-Noordhoff, Groningen.

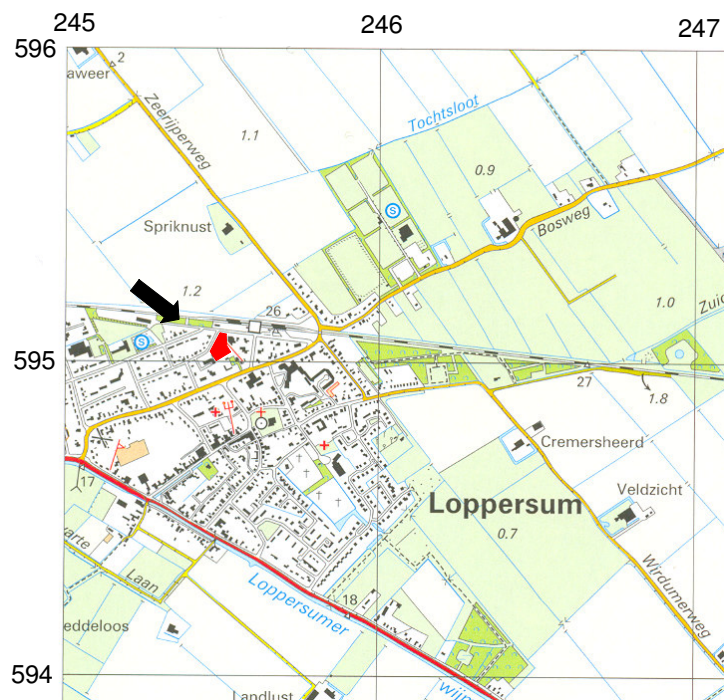
⁴ Uitgeverij Nieuwland, 2006. *Grote Historische Topografische Atlas ±1900-1930. Groningen 1 : 25.000*. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.

tijd (12 vC - 450 nC). De kans bestaat dat ook in het plangebied archeologische indicatoren en grondsporen aanwezig zijn uit bovengenoemde perioden. Indien vondsten gedaan worden kunnen deze zich voordoen als (verbrand) vuursteen, houtskool en botresten. Daarnaast kunnen in het plangebied ook cultuurlagen aanwezig zijn. Tevens bestaat de kans op de aanwezigheid van archeologische indicatoren en grondsporen uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd.

Aanleiding en doel

Dit onderzoek werd uitgevoerd in opdracht van de gemeente Loppersum vertegenwoordigd door de heer M.R.J. Smit. De aanleiding is de geplande nieuwbouw van het gemeentehuis op het terrein.

Het doel van het onderzoek is vast te stellen of in het plangebied nog onverstoorde archeologische grondsporen verwacht kunnen worden. Hiertoe is de bodem onderzocht op de gaafheid van het bodemprofiel en de eventuele aanwezigheid van archeologische cultuurlagen en voorwerpen.

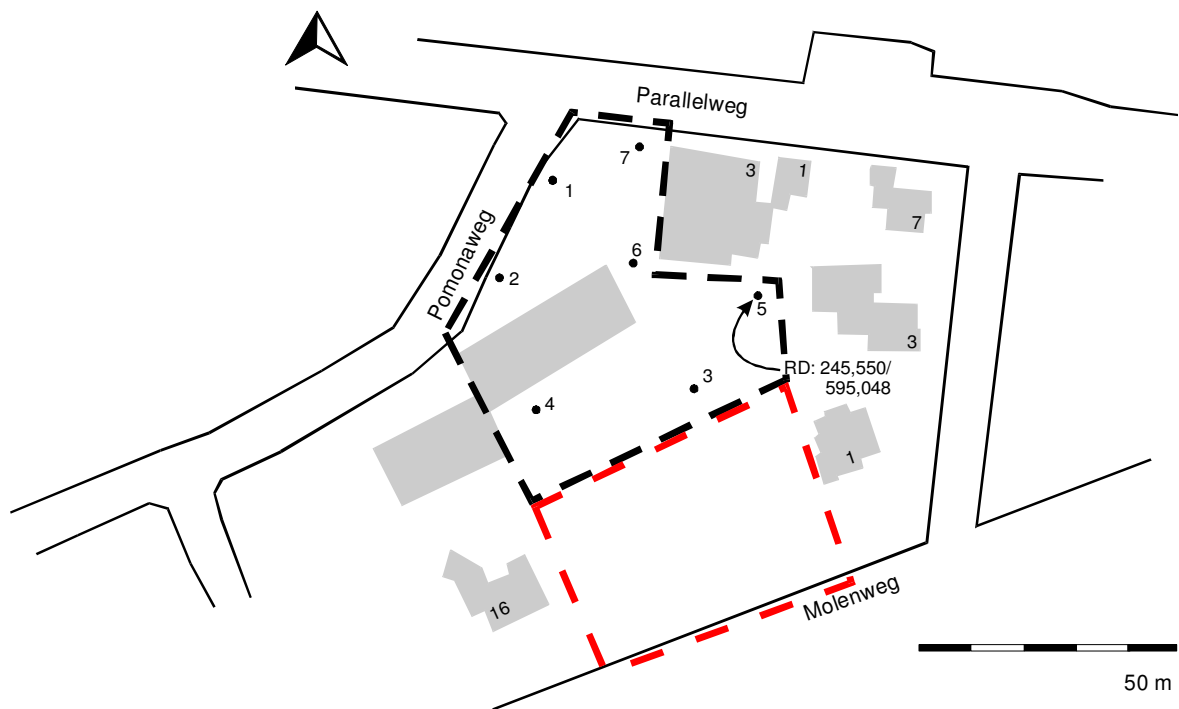

Figuur 1. Loppersum, Pomonaweg. Overzichtskaart. De onderzoekslocatie is in rood en met een pijl aangegeven. [Naar: ANWB 2004. *Topografische Atlas 1: 25000 Groningen*. ANWB, Den Haag].

Methoden en technieken

In het ongeveer 0,3 ha grote plangebied zijn zeven grondboringen verricht. De boringen zijn zo goed mogelijk over het terrein verdeeld. Vanwege de bebouwing en bestrating bleek het niet mogelijk de boringen in een systematisch driehoeksgrid te plaatsen. De boringen zijn ingemeten aan de hand van de bestaande bebouwing. Voor de precieze ligging van de boringen wordt verwezen naar Figuur 3. De RD-coördinaten van boring 5 zijn ingemeten met behulp van het Global Positioning System (GPS) [zie Figuur 3].

Alle boringen zijn eerst met een 10 cm edelmanboor uitgevoerd en vervolgens met een 2 cm steekguts voortgezet. Hiermee is de opbouw van de bodem bepaald. De opgeboorde klei is met de hand doorzocht op archeologische indicatoren zoals aardewerk, metaal, houtskool en bewerkt vuursteen.

Figuur 3. Loppersum, Pomonaweg: situatietekening met de boorlocaties. De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer. De zwarte onderbroken lijn geeft de begrenzing van de geplande nieuwbouw aan. Met rood is de onderzoekslocatie uit 2005 aangegeven.

Resultaten

De beschrijvingen van de boringen zijn weergegeven in de boorstaten. Deze zijn bijgevoegd.

Drie van de zeven boringen zijn, na herhaalde pogingen, vroegtijdig gestaakt vanwege weerstand in de grond. Boringen 3 en 4 zijn ten zuiden van een grote loods geplaatst waar de bestrating lag. Voor het uitvoeren van de boringen zijn hier enkele tegels gelicht. Na 30 cm bleek dat onder de tegels en het bestratingszand nog een laag tegels lag waar niet door te boren was. Boring 6 is na 60 cm gestaakt vanwege de aanwezigheid van puin in het bodemprofiel. Na 60 cm was de weerstand te groot om de boring voort te zetten.

Boringen 1, 2, 5 en 7 zijn tot minimaal 180 cm beneden het maaiveld gezet. De bodem op boorlocaties 1, 2 en 5 is tot 60 à 65 cm verstoord. In de verstoorde laag zijn grind, recente baksteen en recente puinresten aangetroffen. Onder de verstoorde laag is een natuurlijk kleipakket waargenomen met zandlaagjes. Boring 7 is tot op een diepte van 125 cm beneden het maaiveld verstoord. Het bodemprofiel bestaat hier uit een laag verstoorde klei van 60 cm. Onder de klei is een verstoorde laag bruin zand waargenomen. Hierin zijn fragmenten recente baksteen waargenomen. Op een diepte van 125 cm begint op deze boorlocatie het natuurlijke kleipakket met zandlaagjes. Tijdens het veldwerk zijn in de boringen en aan het oppervlak geen archeologische materialen of cultuurlagen waargenomen.

Conclusies en advies

De bodem in het plangebied is in alle boringen (die tot minimaal 180 cm beneden het maaiveld gezet konden worden) tot een diepte van tenminste 60 cm beneden het maaiveld verstoord met recent puin en grind. Onder de verstoorde lagen is in alle diepe boringen een intact kleipakket met zandlaagjes aanwezig. In drie boringen is het intacte kleipakket niet aangeboord. Op deze boorlocaties zijn de boringen vanwege weerstand niet doorgezet. Uit het plangebied zelf zijn geen archeologische meldingen bekend in ARCHIS. In de nabijheid van het terrein bevinden zich twee wierden uit de ijzertijd, maar in het plangebied zelf zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een dergelijke verhoogde huisplaats of andere archeologische waarden gevonden. Archeologische indicatoren of grondsporen zoals benoemd in het verwachtingsmodel zijn dan ook niet aangetroffen.

Naar aanleiding van de resultaten van het bureau- en veldonderzoek, in combinatie met het eerder uitgevoerde onderzoek ten zuiden van het huidige plangebied, concluderen wij dat de kans op onverstoorde archeologische grondsporen in het plangebied klein is. Op basis van de huidige staat van kennis zijn beperkende en/of beschermende maatregelen niet wetenschappelijk verdedigbaar. Archeologisch vervolgonderzoek wordt voor het plangebied aan de Pomonaweg te Loppersum dan ook niet noodzakelijk geacht.

Wel wijzen wij er op dat indien desondanks bij werkzaamheden archeologische vondsten worden gedaan of sporen worden waargenomen, deze volgens de Monumentenwet 1988, artikel 47, gemeld moeten worden bij de gemeente Loppersum.

Zuidhorn, 19 december 2006

Voor akkoord,

drs. A. Vissinga

dr. J. Jelsma (senior archeoloog)